4.2. Rızık

Sözlükte “yiyecek vermek, rızıklandırmak” anlamındaki (ر ز ق) kökünden türeyen rızk kelimesi “yiyecek, giyecek ve faydalanılacak her şey; yağmur, bağış; pay, nasip” gibi anlamlara gelir.[67] Terim olarak Allah Teala’nın canlılara yeme, içme ve başka hususlarda yararlanmak üzere verdiği her şeyi ifade eder.

Rızık kavramı Kur’an-ı Kerim’de yüz yirmi üç yerde geçmektedir ve genel olarak Allah’a (cc) izafe edilmektedir. Ancak bazı ayetlerde rızka aracı olması sebebiyle kullara da nispet edilmiştir.[68]

BİLGİ KUTUSU

Görsel 7.8: Er- Rezzak, Allah’ın 99 güzel isminden biri olup bütün mahlukatın rızıklarını veren, ihtiyaçlarını karşılayan, dilediğine bol rızık veren demektir.

Kur’an’da yeryüzündeki bütün canlıların rızkını verenin Allah (cc) olduğu **“Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah’ın üzerinedir...”**[69] ve **“Nice canlı var ki rızkını (yanında) taşımıyor. Onlara da size de rızık veren Allah’tır. O, her şeyi işitir ve bilir.”**[70] vb. ayetlerle vurgulanmış ve dolayısıyla da rızık konusunda endişeye düşülmemesi gerektiği **“...Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin -sizin de onların da rızkını biz veririz ...**”[71] ayeti ile bildirilmiştir. Bu, insanın rızık temin etmek anlamında hiçbir şey yapmaması anlamına gelmemelidir. Tam tersi rızkı verenin Allah (cc) olduğu bilinci ile insan, rızkını aramaya devam etmelidir.[72]

Ehlisünnet âlimleri rızkı ‘’Cenab-ı Hakk’ın, hayatlarını sürdürebilmeleri için canlılara verdiği her türlü şey” şeklinde tarif etmişlerdir. Onlara göre gayri meşrû yollardan elde edilen imkânlar (haram) da rızık kavramına dâhildir. Aksi takdirde haram yiyen kimselerin Allah’tan (cc) başkası tarafından rızıklandırılmış olması gerekir. Bu ise bütün canlıların rızkının Allah (cc)tarafından verildiği şeklindeki ayet ve hadislere aykırı bir durumdur.[73]

Allah (cc), rızkı dilediğine dilediği kadar verir. Ancak kulların da çalışıp çabalayıp kendilerine takdir edilmiş olan rızkı, helal yoldan kazanmak için gayret göstermeleri gerekir. Bu konuda Kur’an-ı Kerim’de **“Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah’ın üzerinedir. Allah o canlının durduğu yeri ve sonunda bırakılacağı mekânı bilir. (Bunların) hepsi açık bir kitapta (levh-i mahfuz’da) dır.**”[74] buyrularak bütün canlıların rızkının Allah (cc) tarafından verildiği bildirilmiştir.

Görsel 7.9: “Kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı rızık yememiştir...” (Buhari, Büyû, 15.)

Kur’an’a göre rızık, yalnızca gıdalardan ibaret değildir. Başta din, hidayet ve nübüvvet olmak üzere Allah’ın (cc) manevi lütufları da rızık olarak kabul edilmiştir.[75]

67. Lisânü’l-Arab, “r-z-” md.
68. Bakara suresi, 233. ayet; Nisa suresi, 5. ve 8. ayetler; Kehf suresi, 19. ayet.
69. Hud suresi, 6. ayet..
70. Ankebut suresi, 60. ayet.
71. Enam suresi, 151. ayet.
72. Fatır suresi, 12. ayet; Mülk suresi, 15. ayet.
73. TDV İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 73-74.
74. Hud suresi, 6. ayet.
75. Hud suresi, 88. ayet.

Görsel 7.10: "Allah'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin..." (Nahl suresi, 114. ayet.)

Peygamber Efendimiz de her şeyi Allah'ın (cc) yarattığını, her canlının rızkını O'nun verdiğini belirtmiş;[76] *"Her kim çokça istiğfar ederse Allah onun her kederine bir kurtuluş, her sıkıntısına bir çıkış yapar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır."*[77] ve *"Her kim rızkının genişletilmesini ve ecelinin geciktirilmesini (ömrünün uzamasını) isterse sıla-i rahim yapsın."*[78] buyurarak Allah'tan (cc) af dilemenin ve akrabaları ziyaret etmenin (sıla-i rahim) rızkı genişleteceğini ifade etmiştir. Hz. Peygamber Allah'ın (cc), dilediğine az, dilediğine çok rızık verdiğini[79] ve *"Şayet siz Allah'a* (cc) *hakkıyla tevekkül etseydiniz, sabahleyin aç gidip akşamleyin tok olarak dönen kuşları rızıklandırdığı gibi sizi de rızıklandırırdı."*[80] diyerek doğru bir tevekkül anlayışına sahip olan insanların da kuşlar gibi rızıklandırılacağını bildirmiştir.

Sevgili Peygamberimiz (sav) *"Kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir rızık asla yememiştir..."*[81] buyurarak kişinin kendi emeğiyle rızkını elde etmek için çalışmasına dikkat çekmiştir. Bu sebeple insanoğlu, başkasının emeğiyle geçinmeyi düşünmemelidir. Kendi elinin emeği ve alnının teriyle rızkını kazanmaya gayret etmelidir. Öte yandan hakkı olmayana el uzatmamalı, kimsenin hakkını yememelidir.

Allah (cc), rızık konusunda insanlardan bazısını zenginlikle bazısını da fakirlikle imtihan eder. Zengin kişi kendisine verilen nimetlere şükrederek bunları Allah'ın (cc) istediği şekilde harcar ve paylaşırsa imtihanı kazanır. Fakir de Allah'a (cc) isyan etmeyip, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirerek, şükür ve kulluk vazifelerini yaparsa imtihanı kazanır.

76. Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 130, 202.
77. İbni Mâce, Edeb 57.
78. Buhari, Büyû, 13; İbn Mâce, Edeb, 57.
79. Buhari, Tefsîr, 11/2, Tevhîd, 19; Müslim, Zekât, 37.
80. Tirmizi, Zühd, 33.
81. Buhari, Büyû, 15.
82. Buhari, Merdâ, 2, 3; İbn Mace, Fiten, 29; Tirmizi, Zühd, 57.
83. Buhari, Merdâ, 1; Tirmizi, Zühd, 57
84. Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 177, 182; Tirmizi, Cenaiz, 36; Nesai, Cenaiz, 22.